

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
	Kommunestyret	PS	
020/17	Levekårsutvalet	PS	21.03.2017

Saksbehandlar	ArkivsakID
Ragna Midtbø	16/351

Skriftleg målform i opplæringa av vaksne framandspråklege ved Lindås vaksenopplæring

Vedlegg :

Til lokalpolitikarane i Lindås E

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Lindås vaksenopplæringa held fram med å gje skriftleg opplæring på bokmål.

Levekårsutvalet - 020/17

LE - behandling:

Orientering til saka v/kommunalsjef Kristin Moe

Framlegg frå Ø. Moldeklev-Frp:

Saka blir utsett og blir tatt til behandling i kommunestyret.

Famlegget fekk 2 røyster og fall (Ø. Moldeklev-Frp, O. Steinsland-H)

Fellesframlegg v/Stina Cook-Mongstad-Ap:

Saka vert å utsetje. Levekårsutvalet bed om meir informasjon kring:

- *Tal elevar frå dei ulike kommunane og vedtak kring målform i desse.*
- *Kostnader med erfaring frå fleire enn Voss kommune og tydlegare redegjering for summane.*
- *Er det erfaring med valfrihet?*
- *Høyring blant innvandrarane sjølv*
- *Tilgjengeleg læremateriell*
- *Er brev frå klubben representativ for alle?*

Fellesframlegget vart samrøystes vedteke.

LE - vedtak:**Innstilling i Levekårsutvalet - 21.03.2017:**

Saka vert å utsetje. Levekårsutvalet bed om meir informasjon kring:

- Tal elevar frå dei ulike kommunane og vedtak kring målform i desse.
- Kostnader med erfaring frå fleire enn Voss kommune og tydlegare redegjering for summane.
- Er det erfaring med valfrihet?
- Høyring blant innvandarane sjølve
- Tilgjengeleg læremateriell
- Er brev frå klubben representativ for alle?

Saksopplysningar:**Politisk handsaming**

Saka skal til innstilling i Levekårsutvalet

Saka skal avgjerast i Kommunestyret

Bakgrunn

I interpellasjon den 27.10.16 frå Lindås senterparti ved Anna Valle, vart ordføraren beden om å fremje ei sak med sikte på vedtak om at nynorsk skal vere opplæringspråk ved vaksenopplæringa i Lindås frå hausten 2017.

Lindås kommune har, i likheit med mange andre kommunar i landet, aldri slått fast kva målform opplæringa ved vaksenopplæringa skal ha. Frå starten av norskopplæringa av framandspråklege har det utvikla seg ein praksis med opplæring med bokmål som skriftleg målform. Fleire nynorsk kommunar behandlar tilsvarande sak no. I samband med saksbehandlinga i Lindås har ei gruppe vore ein studietur til Voss vaksenopplæring for å lære om deira erfaringar med å gå over frå bokmål til nynorsk for denne gruppa.

Lindås vaksenopplæring gjev opplæring for vaksne etter Introduksjonslova og etter Opplæringslova §4-1. Undervisninga i norsk og samfunnsfag, definert i Introduksjonslova § 4, er delt inn i 3 spor.

Spor 1 er tilrettelagt for deltakarar som har liten eller ingen skulegang. Opplæringa har langsam progresjon. For analfabetar er det tilbod om ein alfabetiseringsmodul før ordinær

opplæring.

Talet elevar på Spor 1 har auka i Lindås dei siste to åra.

Spor 3 er tilrettelagt for deltakarar som har god almennutdanning. Opplæringa har rask progresjon.

To gonger i året vert det arrangert sentralt gitte norskprøvar for deltakarane. Prøvene er både munnlege og skriftlege og er tilgjengelege på både bokmål og nynorsk. Ein melder seg opp til prøvar etter nivå A1–A2, nivå A2–B1 eller nivå B1–B2

Bestått nivå B2 gjev rett til å søkje på høgare utdanning. Frå 1.januar 2017 må dei som søker om norsk statsborgarskap dokumentere norsk munnleg ferdigheiter på minimum nivå A2, bestått prøve i samfunnskunnskap og gjennomført opplæring.

Lindås vaksenopplæring har i dag 14 grupper som får undervisning etter Introduksjonslova, 6 av desse gruppene er på nivå A1 og 3 av dei følgjer Spor 1-2. Skulen har 3 grupper som får undervisning etter Opplæringslova §4-1.

I [Nasjonal kompetansepolitisk strategi](#) signert 3. februar 2017, er strategipartane (Regjeringsrepresentantar, partane i arbeidslivet, frivillig sektor representert ved Vaksenopplæringsforbundet) blant anna enige om å (ibid s. 23):

1. Gi fleksibel opplæring på voksnes premisser med sikte på raskere overgang til arbeid eller vidare opplæring og at flest mulig voksne får anledning til å ta vidaregåande opplæring.

4. Målrette og effektivisere norskopplæring, introduksjonsprogrammet og øvrige kvalifiseringstiltak for innvandrere. Styrke samarbeidet mellom myndighetene og partene om dette arbeidet.

Opplæringslova (§ 4-1) seier

Dei som er over opplæringspliktig alder, og som treng grunnskoleopplæring, har rett til slik opplæring, så langt dei ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1. Retten til opplæring omfattar til vanleg dei faga ein treng for å få vitnemål for fullført grunnskoleopplæring for vaksne. Opplæringa skal tilpassast behovet til den enkelte.

Opplæringslova (§2-5) om språkform i grunnskulen seier: *Kommunen gir forskrifter om kva målform som skal vere hovudmål i dei enkelte skolane. Hovudmålet skal nyttast i skriftleg opplæring og i skriftleg arbeid. Frå og med 8. årstrinnet vel elevane sjølv kva skriftleg hovudmålform dei vil bruke.*

.....

Når minst ti elevar på eitt av årstrinna 1-7 i ein kommune ønskjer skriftleg opplæring på eit anna hovudmål enn det kommunen har vedteke, har dei rett til å tilhøre ei eiga elevgruppe. Retten gjeld så lenge det er minst seks elevar igjen i denne gruppa.

Rundskriv Udir – 3-2012 Voksnes rett til grunnskoleopplæring etter opplæringsloven kapittel 4A seier dette om i kva grad rettane i Opplæringslova for grunnskuleelevar gjeld for vaksne:

«Voksne som har rett til grunnskoleopplæring, har ikke fått rettighetene til særskilt tilrettelegging lovfestet på samme måten som barn og ungdom i den ordinære grunnskoleopplæringen. Den eneste særskilte tilretteleggingen som er lovfestet for voksne, er retten til spesialundervisning etter § 4A-2. Dette betyr imidlertid ikke at den voksne ikke kan ha tilsvarende rettigheter som barn og ungdom har. Det er uttrykkelig sagt i Ot. prp. nr. 44 (1999-2000) på side 4 at voksne kan ha tilsvarende rettigheter, og at voksnes rett til et tilpasset opplæringstilbud

vil mellom anna kunne omfatte målform, opplæring i og på teiknspråk, i punktskrift, i og på samisk og (i) finsk, samt tilbod for dei som trengjer lese- og skriveopplæring. Dette gjeld berre i den grad det er nødvendig for at den voksne kan få forsvarleg opplæring. På denne bakgrunnen vil voksne som høyrer til desse gruppene, ikkje få tilboda regulerte gjennom meir presise reglar, slik som elevar i opplæringspliktig alder.»

Det blir vidare sagt at kommunen kan sjå på tilsvarande rettar for barn og ungdom for å avklare kva som vil vere aktuelle rettar for dei vaksne, og målform er skissert som ei aktuell rett for vurdering.

Lindås kommune har ikkje avklart kva rettar vaksne som får opplæring ut frå Opplæringslova § 4-1 skal ha. På Voss fekk elevane som skulle avleggja grunnskuleeksamen for vaksne velja hovudmål slik grunnskuleelevar gjer. Praksis ved Vaksenopplæringa i Lindås er at elevar som skal opp til grunnskuleeksamen har bokmål som skriftleg hovudmål og får fritak frå vurdering med karakter i skriftleg sidemål (nynorsk) etter § 3-22 i forskrift til opplæringslova.

Lindås kommune har nynorsk som administrasjonsspråk og som hovudmål i grunnskulane. Det står i Opplæringslova § 2-5 Målformer i grunnskolen, at hovudmålet skal nyttast i skriftleg opplæring og i skriftleg arbeid. Frå og med 8.årstrinnet vel elevane sjølv kva skriftleg hovudmålform dei vil bruke. Foreldre vel målform i lærebøkene til elevane til og med 7.årstrinnet. Frå og med 8.årstrinnet vel elevane sjølv. I norskopplæringa skal elevane ha lærebøker på hovudmålet.

Skuleåret 2017-18 vil Lindås kommune ha (pr dato) 79 minoritetsspråklege elevar i grunnskulen i Lindås. Av dei har 35 nynorsk som hovudmål og 44 bokmål. Bokmål som hovudmål er særleg knytt til dei tre ungdomsskulane ved overgangen til 8. trinn, eller at eleven kjem til kommunen i løpet av ungdomsskuletida, nokre med litt opplæring på bokmål frå annan stad i landet. På barneskulane har til saman 15 barn bokmål som hovudmål. Dette gjeld elevar ved Knarvik barneskule og Alversund skule, som har eigne bokmålsklassar.

Ulike alternativ:

Rådmannen vil i det følgjande skissere tre ulike alternativ for organisering av opplæringa ved Lindås vaksenopplæring, knytt til målføre. Dei tre alternativa er å gå over til nynorsk som målform, halde fram med dagens ordning eller la det vere opp til elevane å ta valet sjølv.

- 1. Elevane ved Lindås vaksenopplæring får opplæring i norsk med nynorsk som skriftleg målform. Endringa blir sett i verk frå hausten 2017 for nye elevar.**

Vurdering/konsekvensar kommunalt.

- Dei vaksne får svakare rettar enn barn og ungdom når det gjeld å velje målform for opplæringa si. Etter opplæringslova § 2-5 kan elevar i grunnskulen velje skriftleg målform sjølv.
- Målforma i vaksenopplæringa vil samsvare med målforma i Lindås kommune og dei andre Nordhordlandskommunane elevane ved Lindås vaksenopplæring kjem frå. Eit unntak er at det også kjem elevar frå Bergen Nord.
- Foreldre med barn i grunnskulen som får opplæring med nynorsk som hovudmål vil unngå forvirring og kan lære og hjelpe kvarandre utan mistydingar.
- Elevar i grunnskulen som har bokmål som opplæringsmål, vil då få opplæring i ei anna målform enn foreldre.
- Framandspråklege som buset seg i distrikta i kommunane vil oppleve større samsvar

mellom talemål og skriftspråk og dette kan fremje læringa og integreringa.

Vurdering/konsekvensar for den einskilde vaksne

Å innføre endringa frå hausten 2017 for alle, vil føre til at elevar må skifte målform midt i opplæringsløpet, noko som vil vera uheldig for den enkelte si læring. Omlegginga bør difor fasast inn slik at elevar får fullføre opplæringa på den målforma dei har starta. Voss kommune la om etter vedtak i desember 2015, og har hatt ei innføring over to år.

Elevar ved vaksenopplæringa som ønskjer å få opplæringa på nynorsk, kan få høve til å gå over til nynorsk på eit tidlegare tidspunkt.

Valet kommunen gjer, kan kjennast feil for den vaksne det gjeld både i forhold til at dei ønskjer å lære «fleirtalsspråket» som er brukt over heile landet; fordi det passar best med framtidsplanane dei har; eller fordi dei bur i Knarvik/Alversundområdet der nynorsk står svakare. Dei kan også ha starta opplæringa si på ein annan stad i landet på bokmål, eller vere busett i Bergen.

Å bli fråtatt retten til å velje sjølv kan påverka motivasjon og innstilling til læring.

I ein overgangsfase vil gruppene bestå av elevar som både har bokmål og nynorsk som skriftleg målføre, tilsvarande som i ungdomsskulen i dag. Dette kan verke forvirrande for nokre elevar. Alfabetiseringsgruppene bør i så fall ha eigne grupper for bokmål/nynorsk i overgangsperioden.

Konsekvensar for målretta og effektiv norskopplæring

Lindås vaksenopplæring har ikkje hatt opplæring med nynorsk som målform før og leiinga ved skulen var med til Voss for å høyre om deira erfaringar. Der vart det blant anna sagt at kvaliteten på opplæringa vert svært avhengig av den enkelte lærar sin evne til å skaffe læremiddel og oversetje frå bokmål. Dei strevde med å halde på felles praksis og rapporterte om mykje omsetjingsarbeid frå bokmålslærebøker og meirarbeid med å lage lytteøvingar på nynorsk sjølv. Dei måtte investere i utstyr til det siste. Det skorta mest på digitale hjelpemiddel på nynorsk, noko mange elevar brukar i eigentrening heime. Dette kan påverka effektiviteten i norskopplæringa i forhold til den enkelte sin progresjon. Mangel på ordbøker morsmål - nynorsk var problematisk og frustrerande for elevar som før hadde stor hjelp av ordbøker mellom morsmål og norsk (bokmål). Rektor på Voss anbefalte å investera i PC-ar, blant anna for å letta omsetjingsarbeid ved tilgang på digitale ordbøker. Det gjorde vegen morsmål- bokmål- nynorsk lettare for elevane.

Personalet ved Lindås Vaksenopplæring må leggje om og finne nye metodar og læremiddel i undervisninga ved innføring av nynorsk som skriftleg målform. Det kan i ein overgangsfase gå ut over kvalitet og effektivitet. Erfaringane frå Voss tyder på at dette vil vere eit svært tidkrevjande arbeid.

Kostnad:

Nye læremiddel og bøker	Stipulert kostnad: 145.000
Lydutstyr til produksjon av lytteøvingar, 2 sett.	Stipulert kostnad:
30.000	
Pc-ar til elevar	Stipulert kostnad: 600.000
Ekstra pedagog p.g.a grupper på begge målformer for A1 i overgangen:	Stipulert
kostnad: 1 675.000	

(Rekna for 3 grupper, 18t/v – 2,5 årsverk)

Samla kostnad år 1 stipulert til kr 2 450.000

2. Elevane ved Lindås vaksenopplæring får opplæring i norsk med bokmål som skriftleg målform

Vurdering/konsekvensar kommunalt

- Dei vaksne får svakare rettar enn barn og ungdom har når det gjeld å velja målform for opplæringa si. Etter opplæringslova § 2-5 kan elevar i grunnskulen velje skriftleg målform sjølv.
- Målforma i vaksenopplæringa vil ikkje samsvare med målforma i Lindås kommune og dei andre Nordhordlandskommunane elevane ved Lindås vaksenopplæring kjem frå. Eit unntak er at det også kjem elevar frå Bergen Nord.
- Foreldre med barn i grunnskulen som får opplæring med nynorsk som hovudmål vil kunne oppleve forvirring og vanskar med å hjelpe sine egne barn når det gjeld norsk, utan mistydingar.
- Elevar i grunnskulen som har bokmål som opplæringsmål, vil få samsvar mellom si eiga opplæring og foreldra si.
- Framandspråklege som bur i distrikta i kommunane vil oppleve større avstand mellom talemål og skriftspråk og dette kan verka framandgjerande.

Vurdering/konsekvensar for den einskilde vaksne

Elevar som kjem til kommunen frå t.d Sogndal eller Voss, må skifta målform når dei startar ved Lindås vaksenopplæring. Det kan vere uheldig for den einskilde si læring.

Å bli fråtatt retten til å velja sjølv kan påverke motivasjon og innstilling til læring.

Elevane kan i stor grad gjere seg kjend med norskspråket gjennom bruk av ordbok, nettsider, aviser, tidsskrift og læremiddel.

Konsekvensar for målretta og effektiv norskopplæring

Skulen har lang erfaring med og solid kompetanse på å gjennomføre målretta og effektiv undervisning ved Vaksenopplæringa i Lindås med bokmål som skriftleg målform.

Ved å ha bokmål som målform, kan skulen gjere bruk av eit rikt omfang av tilgjengeleg materiell og læremiddel, både skriftleg og digitalt.

Skulen kan bruke meir tid til opplæring, og mindre tid til å produsere læremiddel.

Kostnad:

Ingen nye kostnader, då skulen har den same organiseringa i dag.

3. Elevane ved Lindås vaksenopplæring vel sjølv kva skriftleg målform dei vil få opplæring i frå hausten 2017

Vurdering/konsekvensar kommunalt

- Dei vaksne får like rettar som barn og ungdom når det gjeld å velje målform for opplæringa si.
- Lindås vaksenopplæring gjev opplæring på både nynorsk og bokmål slik ungdomsskular og vidaregåande skular i vårt distrikt gjer.
- Foreldre med barn i grunnskulen kan velje same språk som borna for opplæringa.

Vurdering/konsekvensar for den einskilde vaksne

Dei vaksne som skal lære norsk må reflektere over det norske språket og ta eit aktivt val. Dei kan samkjøre si eiga opplæring med borna si og det nærmiljøet dei høyrer til. Det vil vera å *Gj fleksibel opplæring på voksnes premisser*, slik det står i Nasjonal kompetansepolitisk plan.

På same tid kan det vere vanskeleg å velje målform når ein kjem ny til kommunen, særleg om ein elles har kort opphaldstid i landet. Nokre har allereie starta opplæringa i norsk før dei kjem til Lindås, og har kanskje etablert eit bevisst standpunkt med omsyn til målform. Andre vil vere takksam for å få opplæring, og målform er mindre viktig.

Vaksne som skal flytte til andre delar av landet, kan oppleve at det valet dei tok i Lindås, ikkje er målform i ny kommune. Nokre vil oppleve det som ei språkleg forvirring, andre som ein kompetanse knytt til språkleg mangfald.

Konsekvensar for målretta og effektiv norskopplæring

Lindås vaksenopplæring må utvikle praksis i undervisning med nynorsk som skriftleg målform, men på ein mindre skala enn om alle vaksne skal ha nynorsk. Dei same utfordringane med omsyn til tilgang på læremiddel, ordbøker og læreverk gjeld som om ein går over til å gje all opplæringa på nynorsk. Sjølv om det er færre elevar som vil velje nynorsk, må lærarane gjere den same jobben relatert til å produsere lærestoff, øvingar og lytteoppgåver. Det vil vere dei same utfordringane uavhengig av om gruppa er på 5, 10 eller 20 elevar.

Organisering av elevane ut frå målform vil vera aktuelt i alfabetiseringsgrupper og på Nivå 1, men ikkje like nødvendig for dei som er komne lengst i språkutviklinga si. I norske skuleslag går elevar over 13 år med ulik skriftleg målform i norsk i same klasse i faga. Dette bør kunne fungere tilsvarande i vaksenopplæringa for dei som er komne lengst.

Kostnad:

Nye læremiddel til bruk for elevar som vel nynorsk.	Stipulert kostnad 25.000
Lydstyr til produksjon av lytteøvingar , 1 sett.	Stipulert kostnad: 15.000
Pc-ar til elevar	Stipulet kostnad: 180.000
Pedagog til 3 nynorskgrupper A1-2 (Talet vil variera med elevane sitt val)	Stipulert kostnad: 1 650.000
Samla kostnad år 1 stipulert til kr 1 870.000	

Vurdering:

Lovverket krev at dei vaksne skal lære norsk, utan å velje mellom dei to skriftlege målformene. Elevane vert vurdert i den skriftlege målforma dei har lært, og får resultat som kvalifiserer dei til deltaking i yrkes- og samfunnsliv eller vidare opplæring. Lovverket

slår fast at opplæringa skal tilpassast behovet til den einskilde, og rundskriv UDIR-3-2012 seier at rettar barn og unge har som t.d val av målform, kan vera ein av rettane kommunen avklarer at dei vaksne også skal ha.

Dei tre alternativa har ulike fordelar og ulemper med omsyn til tilbodet til elevane ved vaksenopplæringa, dei tilsette og kostnader for kommunen. Som skissert i saka, er det særlege utfordringar knytt til læremiddel, læreverk og ordbøker for dei som skal ha nynorsk som skriftleg målform. Denne utfordringa, med dagens nivå på tilgjengeleg læreverk m.m., er av så avgjerande karakter at det bør spele ei sentral rolle i vurderinga i denne saka.

Erfaringane frå besøket på Voss var ei viktig kjelde til informasjon, og dei tilsette ytra sterkt at det var ei ulempe med så lite tilgang på relevant lærestoff på nynorsk. Takka vere svært kreative og dedikerte medarbeidarar fekk dei det til å gå rundt, men omfattande tidsbruk gjekk med til å lage, kopiere eller på anna vis skaffe seg lærestoff. Vi møtte lærarar som laga stoff, brukte apper, teikna og kopierte, og der fleire var fortvila over heile situasjonen. Også elevane var fortvila, og denne opplevinga auka på etter kvart som dei vart flinkare i norsk. Det å ikkje kunne omsetje eit ord ved bruk av ordbok t.d., kosta mykje energi.

Det å la elevane velje målform sjølv, bidrar til at kommunen gir denne elevgruppa dei same rettane som elevar i grunnskulen. Dette vil i så fall vere ei nivåheving i høve til dagens nivå, der kommunen har fastsett målform i opplæringa, eller om ein går over til nynorsk som skriftleg målform. Ei slik nivåheving vil verke positivt inn på elevane sine rettar og gir dei høve til å bestemme sjølv. For kommunen vil dette utgjere meirkostnader til fleire grupper (særleg viktig for dei med låg kompetanse), samt kostnader til læreverk/læremiddel på både bokmål og nynorsk. Ut frå dagens nivå på opplæringa, er den totale kostnaden ved alternativ 3 stipulert til kr 1 870.000

Ved alternativ 1 og 3 vil kommunen få auka kostnader til drift av vaksenopplæringa, og dersom ein går vidare med dette, må det sikrast auka ramme til avdelinga. Dette kan ikkje finansierast innafor tenestoområde Oppvekst, så finansieringa må kome fram av det politiske vedtaket i saka.

Klubben ved vaksenopplæringa har sendt ei oppmoding til politisk hald om å halde fram med opplæringa på bokmål. Dette skrivet følgjer ved saka.

Rådmannen rår til at ein held fram med bokmål som skriftleg målform ved vaksenopplæringa. Grunna mangel på læremiddel og læreverk på nynorsk, er det på noverande tidspunkt for store ulemper med å gå over til nynorsk som skriftleg målform. Dette vil sikre opplæring av same kvalitet som i dag, og innafor den same kostnadsramma.